

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Йорданка Христова Йовкова

Професионално направление 3.8. Икономика

Научна специалност „Икономика и управление“

Университет за национално и световно стопанство - София

Относно: конкурс за заемане на академичната длъжност **доцент** по професионално направление 3.7. Администрация и управление (Предприемачество, конкурентоспособност, бизнес развитие, изкуствен интелект), обявен от Нов български университет в ДВ бр. 44/19.05.2023 г. , с кандидат гл. ас. д-р Юлиана Божидарова Хаджичонева

Основание за представяне на становището: участие в състава на Научното жури по конкурса съгласно Заповед № З-РК-285/13.07.2023 на Ректора на НБУ и решение от първото заседание на Научното жури от 25.07.2023 г.

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на Нов български университет

В обявения конкурс участва единствен кандидат – гл. ас. д-р Юлиана Божидарова Хаджичонева.

Кандидатката е представила справка-самооценка и необходимия доказателствен материал за изпълнение на националните изисквания и допълнителните изисквания на НБУ за заемане на академичната длъжност „доцент“.

Въз основа на запознаване с представените материали, научната продукция, изследователската и преподавателската работа на гл. ас. д-р Хаджичонева се формира оценката ми, че кандидатът напълно изпълнява минималните национални изисквания и изискванията на НБУ за заемане на академичната длъжност доцент: 1. Защитила е успешно дисертационен труд през 2015 г. 2. Представила е публикуван от академично издателство самостоятелен монографичен труд. 3. Има над 5 години преподавателски стаж като главен асистент. 4. Има достатъчен брой публикации под формата на статии и доклади в научни издания, реферирани и индексирани в световни бази данни с научна информация. 5. Налице са и значителен брой публикации (статии, доклади, студии, отделни глави в колективни монографии) в издания с научно рецензиране и в научно редактирани колективни издания. 6. Броят на цитиранията е напълно достатъчен. 7. Има ясно формулирана изследователска програма.

Д-р Юлиана Хаджичонева е член на международната асоциация на икономистите-франкофони и на борда на Европейската изследователска мрежа; има превод на научен труд от френски на български език; изнасяла е публични лекции в чуждестранни учебни заведения; участва в усъвършенстването на програми и разработването на нови учебни курсове , в организирането на редица научни форуми и в организирането и провеждането на такива с практическа насоченост и обучителен характер; изпълнява стриктно преподавателските си ангажименти; участва активно в академичния живот на департамента и университета.

Количествени измерения на посочените по-горе оценки е броят на изискваните съгласно ППЗРАСРБ и на действащата Наредба на НБУ точки. Кандидатката превишава изискуемия по ППЗРАСРБ и по наредбата на НБУ точки:

при 400 т. , изискуеми съгласно ППЗРАСРБ тя има 488,4;

при 170 т. , изискуеми по Наредбата на НБУ тя има 305

при общо изискуеми **570 т.** кандидатката има **793,4.**

II. Изследователска дейност и резултати

1. Оценка на монографичния труд

Монографията на кандидатката, представена като хабилитационен труд със заглавие „Предприемачество, иновации и изкуствен интелект в България – динамика и управление“, е посветена на съществени и актуални проблеми на управленската и икономическата наука и на бизнес практиката в тяхната взаимосвързаност и синергетични взаимодействия.

В първата част на труда се очертава неговата теоретична рамка, която включва целенасочен литературен обзор на възникването, развитието и надграждането на идеите и понятието за предприемачество и иновации. Проследена е еволюцията на икономическите теории и отражението им в бизнес практиката. Поставен е акцент върху динамиката на промените в бизнес средата и бизнес климата през XXI век, силно повлияна от пандемичната обстановка в света и конкретно в България и пораждаща коренно нови проблеми и предизвикателства пред икономическата и управленска наука и практика. Това обяснява логиката и значимостта на протичащите трансформационни процеси и необходимостта от развитие на предприемачеството и иновациите в посока на дигитална трансформация и използване на изкуствен интелект в бизнеса.

Втората част със своя методолого-методичен характер е безспорно постижение на автора, който на основата на теоретичните концепции и на екосистемния подход изследва като единно цяло предприемачеството и иновациите. Чрез анализ на модели на процесите и взаимоотношенията между тях се стига до формулирането и конструирането на подходи за анализ и **авторови модели за изследване на българската предприемаческа и иновационна екосистеми**. Представени са резултати от проведен емпиричен анализ на българската предприемаческа и иновационна екосистеми като са формулирани и оценени специфични за нея културни, социални и материални характеристики. Ценен момент се явява оценката на мястото на предприемачеството и иновациите в българската икономика, която е направена професионално и широкообхватно. Представена е актуална и значима информация за макро- и микросредата, конкурентоспособността, технологичната готовност и др. Обобщената картина на динамиката на предприемачеството в България предоставя ценна информация и може да се използва и като изходен момент за следващи изследвания.

Третата част има допълнителното достойнство, че доказва жизнеспособността на идеите, концепциите и моделите, развити в първите две части. Представени са технологичните двигатели на бизнес средата (бизнес моделиране, стратегиране, технологично лидерство, изкуствен интелект, автоматизация на управленски решения), които чрез подхода на интегриране на технологии и иновации, са основа за разработване на общ модел на бизнес стойността, практическото приложение на който се апробира в компании от финансовия сектор, търговията на дребно и електронната търговия. Получени са резултати, които подкрепят и доказват преимуществата на иновациите, технологиите и изкуствения интелект по отношение на удовлетвореността на клиентите и повечето финансово-икономически показатели на изследваните компании.

В обобщение считам, че монографията на д-р Хаджичонева **отговаря на всички изисквания** - третира изключително актуален и важен управленско-икономически проблем; идентифицирани са най-важните моменти в състоянието и развитието на обекта на изследването; налице са интердисциплинарен подход и анализ; структуриран е правилно – концептуално-теоретична, методологично-методична и практическа част и др. Постигнатите от автора изследователски резултати са с научно - теоретичен и научно-приложен приносен характер.

Като цяло приемам формулираните от кандидатката **приноси**, представяйки собствената ми по-обобщена и синтезирана формулировка:

1.Изведена е теоретична рамка и е разработена концептуална схема на връзките между предприемачеството, иновациите и изкуствения интелект. Това е постигнато на основата на стегнат и целенасочен преглед на икономическата мисъл и управленските аспекти на проблематиката. На възприетите теоретична рамка и концептуална схема се основава изследването на развитието на предприемаческата и иновационната екосистеми, и на изкуствения интелект, вкл. и в условията на кризи (предвид предизвикателствата , породени от Ковид-19).

2.При изследването, анализа и оценката на предприемачеството, иновациите и изкуствения интелект е използван логически обоснован подход на съчетаване на интердисциплинарност и екосистемност.

3.Предложени са модели за изследване на предприемаческата и иновационната екосистеми в България. Обобщени са характеристиките и взаимодействието на технологичните двигатели, въз основа на което е разработен общ модел на бизнес стойността, който е специфициран за финансовия сектор, търговията на дребно и електронната търговия.

4.Предложеният модел на бизнес стойността със съответните специфики за отделните сектори е апробиран в реални условия в компании от горепосочените сектори. Резултатите от приложението му убедително показват възможностите на модела за приложение в бизнес практиката и полезните ефекти от използването му при функционирането на различни видове бизнес.

5.Чрез разработените бизнес казуси за компании от посочените сектори са характеризирани и ясно очертани значението и възможностите на изкуствения интелект по отношение на автоматизирането и оптимизирането на вземането на управленски решения, вкл. при разработването на бизнес стратегии и конкурентни стратегии.

2. *Оценка на приносите в останалите приложени публикации, направени след назначаването на академичната длъжност „гл.асистент“ (оценка на изискването за рецензираност на изданията).*

Останалите научни публикации, които д-р Хаджичонева е представила за участие в конкурса за доцент, дават основание за следните оценки:

а. Разработени и публикувани са след защитата на дисертационния труд.

б. Показват траен, системно и последователно развиван изследователски интерес към проблемите от избраната изследователска област.

в. Всички са свързани с тематиката на конкурса, което личи от ясно очертаващите се основни тематични направления – развитие и управление на предприемачеството и предприемаческите екосистеми, конкурентоспособност и конкурентни стратегии; иновации и иновационни подходи за повишаване на конкурентоспособността; изкуствен интелект в предприемаческите дейности.

г. Публикувани са в подходящи научни издания – една студия и две статии – в реферирани и индексирани в Web of Science издания; две статии – в Scopus- издания; шест студии, от които четири самостоятелни – в списания с научно рецензиране.

В публикациите извън монографичния труд има също определени научни и научно-приложни **приноси**:

1. Систематизирани са в теоретичен план подходите за анализ на предприемачеството и е посочен модел за анализ като теоретична основа за проучване на основните характеристики на предприемаческата екосистема, за сравнителен анализ с други предприемачески екосистеми, за идентифициране на факторите, влияещи върху развитието на предприемачеството и за формулирането на очаквани тенденции в тази сфера.

2. Изследван е обстойно в различни аспекти проблема за конкурентоспособността на бизнеса – дефиниране на понятието за конкретни бизнеси структури; извеждане на конкретни специфични характеристики на конкурентоспособността им; анализи в насока взаимозависимости: конкурентоспособност - управление на бизнеса - конкурентни стратегии - устойчиви конкурентни предимства.

3. Разработени са на основата на общи теоретични постановки приложни аспекти на проблеми, отнасящи се до изкуствения интелект, неговото място и роля в усъвършенстването на организацията и управлението на бизнеса и неговата интернационализация, а също и до ефектите, които поражда по отношение на бизнес развитието и на подобряване на резултатите от осъществяването на различни бизнес операции и дейности.

3. *Цитиране от други автори.*

От представената във връзка с конкурса документация е видно, че научните публикации на гл. ас. д-р Хаджичонева са цитирани в издания, които са реферирани и индексирани в световни бази данни с научна информация и в издания с научно рецензиране. Приложената справка показва 65 позовавания на трудове на кандидатката. От тях 21 са цитирания, от които 8 са в горепосочения тип издания като 3 от тях са в реферирани и индексирани издания и 5 – в издания с научно рецензиране.

Направените по-горе оценки, публикациите в реномирани научни издания и наличието на значителен брой цитирания дават основание научната продукция на д-р Хаджичонева да бъде характеризирани като разработена на високо научно равнище, посветена на актуални проблеми, съдържаща оригинални и креативни подходи на изследване, както и идеи и предложения от значение за развитието на теоретичните знания и бизнес практиката. Чрез съответните публикации резултатите от научните изследвания на д-р Хаджичонева са споделени и достъпни за българската и чуждестранната академични общности и за всички други заинтересовани субекти – бизнес, студенти, докторанти и др.

III. Учебна и преподавателска дейност

Д-р Юлиана Хаджичонева има преподавателски стаж като главен асистент в департамент „Администрация и управление“ на НБУ над 5 години. През този период от време тя изпълнява стриктно и отговорно преподавателските си задължения и се е утвърдила като уважаван академичен преподавател.

Гл. ас. д-р Ю. Хаджичонева изпълнява необходимата ежегодната учебна натовареност. Участва активно във дейностите, свързани с усъвършенстване на учебния

процес – усъвършенстване на бакалавърски програми (за редовно и дистанционно обучение), актуализиране на учебните курсове, разработва учебни материали, които са качени в платформата на университета Moodle, води курсове на английски и френски език. Тематиката и съдържанието на учебните й курсове са свързани с нейната изследователската работа и включват резултати от научните й изследвания. Това допринася за засилване и развитие на връзката между университетското образование, научните изследвания и бизнеса. Оценката на преподавателската й работа от студентите е висока (4,14 при максимална 5). Към тези положителни характеристики на преподавателската дейност принадлежи и привличането на студенти в осъществяването на съвместни изследователски проекти, и изнасянето на публични лекции по линия на европейски образователни проекти и по покана на френски университети. Гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева работи системно в посока на самоусъвършенстване и повишаване на преподавателската си квалификация като участва редовно и активно в обученията за преподавателския състав на НБУ, обменя опит, идеи и информация чрез различни форми на контакти с български и чуждестранни колеги.

Горните характеристики са изведени от представените документи и доказателства и показват високото професионално равнище на кандидатката, нейната активност и инициативност в учебната работа и я представят като утвърден преподавател, чиято учебно-преподавателска работа съответства напълно на законовите изисквания и на изискванията на НБУ за заемане на академичната длъжност „доцент“.

IV. Административна и обществена дейност

Гл. ас. д-р Хаджичонева изпълнява прецизно административните си задължения и осъществява активна обществена дейност. Това личи от представените по конкурса служебни бележки и други потвърдителни документи. Кандидатката е член на Програмните съвети към два Департамента. Изпълнява отговорно функциите на програмен консултант към магистърски и бакалавърски програми. Участва редовно и активно в заседанията на Департамент „Администрация и управление“ и на Академичния съвет на НБУ, спазва академичната дисциплина. Полезно и ползотворно е участието на гл. ас. д-р Хаджичонева в разработването и представянето на материалите за акредитация. Освен това чрез изследователската и преподавателската си дейности, чрез публикациите си в български и чуждестранни научни издания и чрез членството си в международни изследователски и образователни организации, форуми и издания тя допринася за издигане на вътрешния и международен авторитет на Департамент „Администрация и управление“ и на НБУ като цяло.

V. Лични впечатления от кандидата

Имам лични впечатления от гл. ас. д-р Хаджичонева. Тя има жив и траен интерес към изследователската и преподавателската работа. В осъществяването им влага много желание, енергия, креативност, знания, умения, иновативни изследователски и образователни подходи. Има стремеж към самоусъвършенстване, поддържа висока научна осведоменост и актуални изследователски активности и учебни курсове. Ползва се с авторитет сред колегите си, студентите и представители на бизнес практиката.

VI. Мнения, препоръки и бележки по дейността и постиженията на кандидата

Мнението ми за научно изследователската, преподавателската и административно-обществената работа на гл. ас. д-р Хаджичонева е напълно **положително**.

По представените научни трудове нямам съществени критични бележки. Стъпвайки на изразената до тук оценката и на мнението си, че кандидатката притежава интерес, знания и умения да работи в относително нови интердисциплинарни области, имам препоръката да продължи изследванията си в широкото изследователско поле, което е избрала, по-конкретно изследвания на предизвикателствата, свързани с необходимостта от промени в организацията и управлението на предприемаческите структури и от регулации на вътрешно- и междуфирмените взаимоотношения в условията на все по-широкото използване на изкуствения интелект. Считаю също, че би било добре, освен в електронен вид, да публикува учебници и учебни помагала и на хартиен носител.

Заклучение

Гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева участва в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ със значителен брой научни публикации, разработени на много добро научно равнище. Тя има богат и ценен научно-преподавателски опит. Научните ѝ изследвания се отличават с актуалност, аналитичен подход и последователност. Научната ѝ продукция съдържа научни и научно-приложни приноси. Кандидатката напълно отговаря на изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“ съгласно ЗРАСБРБ, ППЗРАСРБ и Наредбата за развитие на академичния състав в НБУ.

Това ми дава основание за **положителна** оценка на академичната дейност на кандидатката и за предложение към членовете на Научното жури по конкурса да гласуват **гл. ас. д-р Юлиана Хаджичонева да бъде допусната до избор от Академичния съвет на НБУ за заемане на академичната длъжност „доцент“ в професионално направление 3.7 Администрация и управление в НБУ (Предприемачество, конкурентоспособност, бизнес развитие, изкуствен интелект).**

Дата: 19.08.2023 г.

Подпи